

МИЛУТИН Ж. ПАВЛОВ

КУЋА СА БАГРЕМОВОМ ШУМОМ У ОКНИМА ДВОКРИЛНИХ ПРОЗОРА

Скрајнуто, заборавом изгубљено, скоро да га ни испод нокта нема. Без словца на географској карти. Село које и вашари заобилазе. Ни мравоходом да стигнеш до његових укрштених шорова. Походе га кише, снегови, магле и летње врућине, кадикад га сушне припеке премере мрежастим пукотинама земље у чијим тамнинама можеш шаку углавити. Улегнуто у равничарске даљине, некако испуштено за сва времена. Таво би рекао да му се тај новчић од закотрљаног села, из пробушеног цепа, измигољио док је враголасто луњао по равном Банату. Са руног облака виђено, личи на врапчије гнездо, село Мајданрабе. Невидиво, када се с јесени размузу кише, у широком глибу, кукуриче и кокодаче на изврнутом бурету кокошарника, а намигује звоником црквеног торња уоколо и звони по густо замагљеној тмини позно узрелих њива.

И лети, објахано, на голо, без небеског седла, у облачно врелој и љутој прашини, не чује се како коњским срцем галопира кроз баштенске шљивике. Истегљено великим сокаком зева и ћути притајено у сивој магарећој осами, а та сеоска осама поспано се телефонским бандерама строваљује у њиве. А ноћу, када пун месец закотрља златним сјајем своје дугме, Мајданрабе прозорима зине у ноћне облаке и искашљава у небо крезубе кућне забате са чачкавим ђермом централног бунара оближње пустаре.

Укопитаним друмом можеш запрашити бициклом. Дудовима уз друм, и када се небо ускописти до узавреле сунчанице, имаш довољно траве да у ладовини залегнеш и Мајданрабе ће те роговима црног бика тргнути из сна, на ћораво одзвонити нећеш.

С багремарске стране стреловитог друма бела те кућа шибне по очима. Прикочиш ваљано, да не звекнеш о сушну ледину, опкорачиш рам бицикла, и бленеш у кућну белину.

Жива ограда лоптастих туја. Капија коване гвожђурије црвено офарбана. Поштанско сандуче жуто, довољно дубоко и за спљескани пакет, плаво уцртан пуж поштанске трубе. Кућа бело кречена са овалним централним улазом, лево и десно од зидног овала по три дугуљаста двокрилна прозора. Жуте завесе. Кроз травњак уредно поплочане стазе. Грмолике руже у букталом цветању. Кров искошен у све четир стране кућног правоугаоника. Из кровног средишта ваљкасто застакљена ћуба осматра багремов шумарак.

Орах би гранама у таван, цреп га неће, гране разлегле по крову. Врпци налећу у јатима. Још само да јоргован забели и румено замирише, над кућом би се и небо отворило кишом да окваси латике цветалог божура.

Много је новца уложено у ту кућу – од пројектног нацрта до макете. Уштеђевина из Дортмунда узидана је олако и у пуној журби, а кућом хуји празна осама.

Кровна грађа, прозори са ролетнама, врата, каљеве пећи израђене руком вештог керамичара, комплетна инсталација и поједини комади намештаја довезени су из Немачке. Кровни део куће, олуци и ситна лимарија, опточен је бакарним лимом. Имре Клачак, квалификовани мајстор фабрике гума, копију куће из предграђа Дортмунда завештао је оцу. Он и његов ортак Панта Сударов, чим су изучили гумарски занат, запутили су се друмом у потрази за послом, уз напомену да ће се *кућно* приказати завичајном Банату. И док су Имре и Панта зидали, трговци некретнинама су у бесцење куповали урушене куће по равничарским селима са широким воћњацима зараслим у коров са стаблима која су се губила у бујно изниклим изданцима. Имре је, као и његов ортак Панта из занатских дана, зидањем куће ставио печат на завичајну раван.

– Шта ћу ја, синак мој, са оволиком кућерином? – мрмљао је упитно себи у браду Андраш бачи. – Та мени је и кревет у овом собичку украј штале шири нег што ми треба за јастук испод главе. Мени је три корака подоста до лавабоа, а ти мени тамо накитио брушена огледала, имам ја огледалце за бријање, још коју годину па ми ни оно усфалити неће, не мислиш ваљда да ћу када напојим живину шетати кваке по толиким собним вратима?!

Имре као да није ни реч очеву ослухнуо.

Овом кућом приказао се селу, ето, нека се зна ко је Имре и чија то кућа белином подупире багремову шуму и атар на рубу села ушорених кућа и кућерака.

Иза двокрилних прозора жути се гланцани паркет на изволте. Огледала светлуцају у полупразним одајама. Беле ролетене, тек благо спуштене, делују некако поспано. Розликасте каљеве пећи. Рагастови са полуотвореним вратима као крилати липицанери у пуном касу. Уцело, кућа наликује парадном фијакеру.

– *Драћи њајџа, чујем да се још увек ниси уселио, нисам мислио да ће собе зврјајџи у њразно, хџео сам да се науживаџи свејлосџи, а џеби се неће. Знам да се куће нуде у бесцење, ако џи се не уселава, а џи је ѡродај неком ваљаном куџу, ја се врђајџи нећу...* – писао је Имре оцу.

Писмо искрзано, и слова су избледела у исписаним косинама. Андраш бачи је то писмо, иако би га наизуст могао изговорити, због синовљевог рукописа рашчитавао као књигу која га враћа давним успоменама.

Није му до померања месинганих квака. И године у костима све су кртије, а кревет у нахереном кућерку, са стрехом која га ни у сновима не напушта, као да се тегли узораном њивом по ширини и дужини прекривен несаницом. Не оставља му се ониска греда са куком о коју качи фењер уочи вечере са тихом сенком над плеханом емајлираном шерпом и тањиром са кашиком без виљушке. Ова стара кућна греда кичма је његовог живота.

Кадикад Андраш бачи обиђе и нову кућу да је разветри, да разиграва шарке на вратима. А шта би он у толиким одајама глуд од самоће? Нагађао би упитно на шта га подсећају каљеве пећи. Осећао се у тој кући уловљен и некако самом себи кабасто угласт на том клизавом паркету... И журио би натраг кући од набоја са накривљеним забатом из чијих окатих рупа су гугутом излетали голубови.

Има Андраш бачи у кућерку и фурунче сачињено од лименог бурета, то фурунче трампио је за рогатог овна на вашару у Мокрину. Убади цепаницу и док ветар јауком разиграва снежне сметове он са ватром разговара, а светле пегице са вратанца фурунице титрају по давно молованим зидовима као звезде падалице.

Продају нове куће Андраш бачи је огласио у новинама. На ту огласну понуду, сасвим случајно, набасао је камионџија који је превозио грађу из Дортмунда. Сетио се и тог летњег дана када се углављивао и последњи прозор, пред очима му је синуо кључ из браве централних врата, широко изговорена реченица прохујала му је ухом, по сећању:

– Ево ти кључа са фасциклом у којој су по табацима сложени пројекти куће са прецизним детаљима, науживај се светлости, ја

засигурно натраг нећу, мене други друмови вуку за рукаве, кућни праг је твој, а ти како ти се у души иште – говорио је Имре оцу.

Не би се камионџија ни сетио тих речи, е, да није имао празан плац у Срему, па му у зидању куће успонестало грађе и још којечега, о оглас се очима спотакао, застао, и вратио се адреси с јасним мислима да малтене купљену кућу може расклопити и са грађом свој кућни темељ на сличном тлоцрту озидати.

Врело летње подне. И последњи откос детелине залегао. Креште јаребице по зеленој њиви. Андраш бачи савио дуван и у сласт отпухнуо колут дима. И како се колут дуванског дима ширио и расплињавао из кабине пристиглог камиона, крај њиве, искочио браќалија и закорачио ка завршном откосу детелине.

Шта ће овај скакавац с камионом уз моју њиву? Чкиљи очима Андраш бачи, а придошлица му се у прилазу увећава.

– Јó napot kívánok, Андраш бачи – пружи отворену шаку камионџија – да ли ме се сећате, ја сам из Дортмунда превозио фину грађу за ону кућу што капијом гледа у багремову шуму.

– А да, да, добар дан – присећао се Андраш бачи – сећам се, о, како да не, ја баш покосио, припалио дуван да одахнем, па ћу кући, рачунам, за данас је доста, баш лепо да сте навратили, имам фину ракију, дудовачу, с првим гутљајем очисти душу и раскрили ти свет пред очима, ха.

– Ја ономад, онако узгред, листам новине, и угледам оглас, а сад и успутно видим нова кућа још увек празна, стварно је продајете, извинте што питам, ако може да се нагодимо, синови ми расту, знате како то већ иде...? – без околишења ће камионџија.

– Е, баш fino, то са децом, тако треба, ако сте озбиљан купац, ево, кућу можете на изволте – узврати Андраш бачи – са децом синуће од светле радости, само...

– Колико...? – упада у реч камионџија, наглином тврди пазар.

– Е, стару набијачу не би дао низашта на овом белом свету, ја њу зидо, а она нек ме и узида. Нова, како се и види, зврји у празно, шта ја знам, новаца имам и колико ми не треба... Јесте ли се распитивали, има у селу кућа и кућа за шаку пара?!

– Није да кућа нема, али мени ова ваша породично пасује, наравно, да чујем цену, ако џеп може да поднесе.

– Паа, ево, нека буде – чешка се иза потиљка Андраш бачи – за шест хиљада евра... Само, не знам синак, шта ће теби кућа у овој недођији. Нас је и сам Бог заборавио, а и Ђаво нас заобилази.

– Ето, да се не погађамо, даћу вам седам – одобривољи се власник камиона, маши се за новчаник и одбројава новчанице у пољу кошене детелине – могу ли колико данас у посед?!

– Полако. Прво ћемо да седнемо код мене испод ораја, ладовина широка, онда ћемо дудовачу, па ћемо сутра у варош код адвоката, да имамо све то што нам треба на артији, а и теби за катастар.

– Журим, Андраш бачи, има дана и то ћемо одрадити.

У смирај дана док је дугме пуног месеца закопчавало кошуљу неба растали су се, испред куће од набоја, намирисани дудовом ракијом, камионција купац нове још неусељене куће и Андраш бачи њен продавац.

Трећег дана, иза куповине, тешки камион са приколицом из Руме застао је у зинулој празнини авлије беле куће.

Мајсторски мравоједи скинуше капију сачињену од коване гвожђурије, упакују разгрнути цреп с крова, грађу с почупним летвама и ексерима, прозоре, ролетне и врата избију из зидова, обрсте паркет, лустере са сијалицама, утичнице, у великим картонским кутијама упакују нумерисани шамот каљевих пећи, демонирају купатило са прикључним инсталацијама по кућним одајама, покупе ретке комаде намештаја са брушеним огледалима и изгубе се с камионом и приколицом замагљени прашином летњег пута.

Са небеске висине виђена, очерупана кокошка од куће, с пролећа у лето почела се папагајски кинђурити.

И трећа година прође, а камионције ни од корова. Андраш бачи новчанице не броји, чува их од мишева у дрвеној кутији, на шифоњеру, кадикад их збраја у страху да не одлете у ветар са ноћним духовима.

Уочи Ускрса, а дан пре четвртка, обуче Андраш бачи тебет одело, наглави црне кожне ципеле са широким пертлама, огрне буркеш са астраганском крагном и набаци на главу, из шифоњера, нафталински намирисан дункл шешир и запути се у Кикинду код адвоката да себи разјасни то шта га је са кућом у продаји снашло.

– ...Ето, тако се збило, господине, платио он мени и више нешто сам тражио, на руке, поштено, без сведока, године прошле, њега нема, не би ни ја да ми новци у ветар побегну, шта ћу и куда ћу, кућа очерупана, само што не крекеће, њива уз кућу зарасла у коров, да се убијем од срамоте...?!

– Андраш бачи, да ја вама лепо кажем, вратите се ви кући, са новцима расположите, то је ваше, тај камионција, верујте ми на реч, неће вам се ни у сновима више враћати, само черупање ваше куће са грађевинским материјалом њему се петоструко исплатило, па пројекат додатно, да не спомињем комаде намештаја. Није њему било до ваше куће, нити га је та њива уз кућу занимала, што је из куће и са куће могло, однето је, заорите њиву, а са зидовима

очерупаних соба можете и на добош, ако вам се хоће, није баш за утеху, али такве купопродаје су канда учестале – запечатио је адвокат саветом.

И врати се Андраш бачи кући. Сумрак прекрио крошње крвавих дудова испред капије У отвореном шифоњеру дрвена кутија и новци са којима не зна на коју ће страну док му кућа од сина дарована папагајски крешти разјапљеном капијом у багремар загледана.

Тишина, а у врело замућеним очима синиле су сузне жеравице.